

УДК 159.9.07"364"

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1\(220\)-70-75](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1(220)-70-75)

ЛУЧАНІНОВА ОЛЬГА ПЕТРІВНА,

докторка педагогічних наук, професорка, провідна наукова співробітниця відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Olga Luchaninova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Leading Researcher

at the Department of Scientific Information and Analytical Support of Education, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine

E-mail: 2017olgapetrovna@gmail.com

ORCID id: <https://orcid.org/0009-0005-2205-547X>

ПСИХОЛОГІЧНА НАУКА У ВОЄННИЙ І ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ

А Суспільство трансформується під впливом подій, які відбуваються у воєнний і повоєнний періоди України, наука не стоїть на місці. Відбувається оперативне проектування відповідних завдань наукового дослідження. Для прикладного дослідження важливою є методологія і як певна система методів, і як сукупність основних філософських положень, які допомагають розробити концепцію наукового знання.

Мета статті: здійснити аналіз наукової літератури щодо інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки та ефективного теоретико-методологічного аналізу цього питання; описати вплив дослідження на суспільство, науку.

Використано аналіз, синтез, порівняння, систематизацію - для з'ясування інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки та ефективного теоретико-методологічного аналізу цього питання; опису наукової продукції дослідження на теоретико-аналітичному етапі; узагальнення.

Автор обґрунтовує актуальність психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України, яка набуває глибшого соціального впливу й значення через нове мислення, нове бачення проблем у ролі прикладного дослідження, що вимагає за своєю суттю використання конкретної методології, постановки чітких цілей розвитку сучасного соціуму й особистості в ньому.

Теоретичне значення полягає в системному інформаційно-аналітичному супроводі психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України, ефективному теоретико-методологічному аналізі цього питання. Практичне значення полягає у створенні на теоретико-аналітичному етапі наукової продукції за темою дослідження.

Висновки статті сприяють формуванню державної політики, впливають на психологію виховання і самовиховання особистості, різні сфери життя: здоров'я та якість життя (психологічна підтримка, профілактика захворювань, розвиток психологічних служб тощо); розвиток передової науки (популяризація психологічної науки, допомога молодим ученим тощо); розвиток освіти (оновлення навчальних програм, створення освітніх ресурсів тощо); розвиток соціальної сфери та культури тощо.

Ключові слова: психологічна наука; теоретико-методологічний аналіз; інформаційно-аналітичний супровід

PSYCHOLOGICAL SCIENCE DURING WARTIME AND POSTWAR PERIODS IN UKRAINE: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ANALYSIS

S Society is transformed under the influence of events that occur during the wartime and postwar periods in Ukraine, and science does not stand still. There is a rapid identification and design of the relevant tasks of scientific research. For applied research, methodology is important both as a structured system of methods and as a set of basic philosophical positions that help develop the concept of scientific knowledge.

The purpose of the article is to analyze the scientific literature on information and analytical support for psychological science and to conduct an effective theoretical and methodological analysis of this issue; and to describe the impact of the research on society and science.

The article uses analysis, synthesis, comparison, and systematization to clarify the information and analytical support for psychological science and to provide an effective theoretical and methodological analysis of this issue; to identify and describe the scientific products of the study at the theoretical and analytical stage; and to summarize.

The author substantiates the relevance of psychological science in the wartime and postwar periods of Ukraine, which has acquired a deeper social impact and significance through new thinking and a new vision of problems as applied research that requires the use of a specific methodology, and by setting clear goals for the development of modern society and the individual in it.

The theoretical significance lies in the systematic information and analytical support for psychological science in the wartime and postwar periods in Ukraine and the completion of an effective theoretical and methodological analysis of this issue. The practical significance lies in creating scientific products on the research topic at the theoretical and analytical stage.

The conclusions of the article contribute to the formation of public policy and influence the psychology of education and self-education of the individual as well as various spheres of life: health and quality of life (psychological support, disease prevention, development of psychological services, etc.); development of advanced science (popularization of psychological science, assistance to young scientists, etc.); development of education (updating curricula, creating educational resources, etc.); and the development of the social sphere and culture, etc.

Keywords: psychological science; theoretical and methodological analysis; information and analytical support

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Психологічна наука у воєнний і повоєнний періоди України набуває глибшого соціального впливу й значення через нове мислення, нове бачення проблем у ролі прикладного дослідження, що вимагає за своєю суттю використання конкретної методології, постановки чітких цілей розвитку сучасного соціуму й особистості в ньому.

Суспільство трансформується під впливом подій, які відбуваються у воєнний і повоєнний періоди України, наука не стоїть на місці. Відбувається оперативне проектування відповідних завдань наукового дослідження. Для прикладного дослідження важливою є методологія і як певна система методів, і як сукупність основних філософських положень, які допомагають розробити концепцію наукового знання. Під методологією психолого-педагогічного дослідження маємо на увазі вчення про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної психолого-педагогічної діяльності. У цьому контексті актуальні слова Л. Березівської, директора Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського, «ДНПБ унікальна, оскільки, це - найбільша в Україні освітянська бібліотека, провідний галузевий науковий, науково-інформаційний і науково-методичний центр держави» [3, с. 10]. Підбираючи методи дослідження, концентруємося на шляхах досягнення істинного і практично ефективного знання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Заслугує на увагу колективна монографія лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки за роботу «Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін» щодо виявлення потенціалу особистісного розвитку людини та визначенні шляхів підвищення її психологічної захищеності в умовах суспільних змін різного масштабу - від глобальних цивілізаційних зрушень до процесів, спричинених розв'язаної проти України гібридної війни; цікавою й практично орієнтованою є «модель комплексної організації психосоціальної підтримки травмованої особистості, яка включає перманентне збирання інформації про психічне здоров'я та потреби населення, мультидисциплінарний простір підтримки психічного здоров'я, покращення доступу до підтримки психічного здоров'я» [4, с. 11]; в умовах воєнного стану гостро постає питання власне особистості та її діяльності під впливом викликів; сучасна особистість створює свій життєвий світ, який не збігається ані із зовнішнім, ані з внутрішнім світами, а є їхньою рухомою взаємопроекцією (Т. Титаренко) [10, с. 89]; одним із необхідних складників є трансдисциплінарний підхід у психологічних дослідженнях Г. Бевза [1]; інформаційно-аналітичний супровід психології

особистості в умовах воєнного часу (О. Лучанінова) [8]; онтолого-психологічні механізми взаємодії життєвого світу людини (І. Тітов) [11] та ін.

Так, у межах нашого дослідження зазначимо, що рефлексія особистості спрямована на критичне оцінювання її дій і бажання змінювати свою діяльність, це внутрішній стан людини, який допомагає зосередитися на особистісних процесах. Людина є творцем свого життя, в якому присутні гуманітарна освіта, особистий стиль мислення, позитивне ставлення до життя, вміння аналізувати його на рівні психологічної культури. Під час війни треба залишатися людиною, особистістю [8].

У воєнний період України актуальним і корисним для педагогів, психологів є наукове дослідження відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний та повоєнний періоди України». Дослідження виконується відповідно до тематичного плану наукових досліджень і затверджено НАПН України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вважаємо, що при достатньо широкому висвітленні проблем психологічної науки у воєнний період, відсутній системний інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки. Постає питання ефективного теоретико-методологічного аналізу цього питання.

Мета: здійснити аналіз наукової продукції щодо інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки та ефективного теоретико-методологічного аналізу цього питання; описати вплив дослідження на суспільство, науку.

Методи: аналіз, синтез, порівняння, систематизація - для з'ясування інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки та ефективного теоретико-методологічного аналізу цього питання; опису наукової продукції дослідження на теоретико-аналітичному етапі; узагальнення.

Викладення основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Війна в Україні вимагає нового бачення всіх психолого-педагогічних проблем у прикладних дослідженнях. Перш за все мова про методологічні підходи (табл. 1).

Вважаємо, що у процесі дослідження трансдисциплінарний підхід сприяє розвитку навички інтегративного/трансдисциплінарного мислення його учасників, які створюють за допомогою психологічної науки знання, які надають можливість «бачити» всю повноту процесу соціальних змін, які зазнає, творить і переживає людина і що стосуються всіх сфер її життєвого простору [1]. У воєнний період України це зміни у психіці людини, пов'язані з війною, психотравмами, втратою близьких тощо.

Методологічні підходи до вивчення психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України та їх особливості у контексті дослідження

Підхід	Особливості у контексті дослідження
Комплексний підхід	Поєднання різних теоретичних підходів і методів дослідження: аналіз, синтез, компаративний аналіз, контент-аналіз
Трансдисциплінарний підхід	Конструктивна взаємодія психологічної науки з іншими: аналіз наукових праць соціологів, психологів, педагогів; комплексна взаємодія всіх учасників дослідження
Синергетичний	Застосування сукупності ідей, понять і методів у дослідженні приводить до нового діалогу людини із самою собою та з іншими людьми, розвиваючи людські схильності до компромісів, толерантності, відповідальності перед майбутнім [12].

У процесі роботи над дослідженням учасниками забезпечується оптимальний шлях ефективності теоретико-методологічного аналізу інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України з урахуванням трансформаційних процесів у суспільстві й цифровізації вищої освіти зокрема; з урахуванням трансдисциплінарного підходу до трансформації психологічної науки через комплексну взаємодію всіх учасників освітнього процесу на його основі цифрової освітньої політики. У свою чергу інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки сприяє поширенню знань щодо нових поглядів (розуміння психологічних процесів, які відбуваються під час війни та після неї), нової політики або створення нових соціальних інститутів із урахуванням цифрової трансформації освітньо-наукового простору та зарубіжного досвіду. Соціальна значущість наукового доробку щодо ефективності інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди також забезпечується конвергенцією джерел у певне систематизоване середовище та сприяє адаптивному доступу кожному споживачеві до аналітичної інформації з питань цифрової трансформації психологічної науки, освіти і педагогіки у зручному форматі (потенційна зміна суспільних уявлень про психічне здоров'я); потенційно впливає на розроблення ефективніших програм психологічної допомоги для ветеранів, цивільних осіб, які постраждали від війни, та їхніх сімей, сприяє підвищенню обізнаності суспільства про психологічні наслідки війни та важливості психологічної допомоги; подоланню наслідків війни та відновленню суспільства через взаємодію з освітніми установами, громадськими організаціями, мас-медіа.

Теоретико-аналітичний етап дослідження дозволяє говорити про певний (упродовж 2024 року) результат дослідження, який полягає у визначенні теоретико-методологічних засад інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України, узагальненої довідкової й оглядової продукції для здійснення якісного супроводу процесу інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди, нарощенні електронного освітнього ресурсу на основі відбору, опрацювання, систематизації, нових освітніх науково-методичних знань із психологічної науки, що є результатом інноваційної діяльності із застосуванням

інформаційно-комунікаційних технологій. На суспільному рівні дослідження сприяє популяризації знань, підвищенню обізнаності суспільства про психологічні наслідки війни та важливості психологічної допомоги; створенню стійкішого суспільства, здатного ефективніше долати наслідки травматичних подій; сприятиме покращенню розуміння психологічних наслідків війни: Допоможуть краще зрозуміти, як війна впливає на психічне здоров'я людей різного віку та соціальні групи. Це дозволить розробляти ефективніші програми психологічної допомоги та реабілітації для різних груп населення; посилювати співпрацю між науковцями, практиками та політиками для вирішення проблеми психологічних наслідків війни; потенційно вплине на підвищення якості життя людей, які постраждали від війни - відновити своє психічне здоров'я та покращити якість свого життя.

Специфіка наукового дослідження полягає в моніторингу проблем у психологічній науці, що розвивається в особливих умовах воєнного і повоєнного періодів України. Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки є важливим інструментом для подолання наслідків війни та побудови нового, стійкішого та гуманного суспільства. Нами подано приклади наукової продукції наукового дослідження та посилання на них (табл. 2).

Отже, змістове наповнення інформаційного огляду про бойовий стрес і бойову психічну травму є складником системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти, педагогіки, психології. Матеріали цього електронного освітнього ресурсу сприяють забезпеченню інформаційних потреб сфери освіти, педагогіки і психології у воєнний і повоєнний періоди України: допомога людям, які пережили бойові дії, а саме, психологічна підтримка завдяки індивідуальній і груповій психотерапії; соціальна підтримка через створення груп взаємодопомоги, надання матеріальної допомоги; важлива профілактика БПТ через психологічну підготовку (навчання військовослужбовців навичкам управління стресом, копінг-стратегіям); соціальну підтримку через створення сприятливого психологічного клімату у військових підрозділах; ранню ідентифікацію та допомогу завдяки регулярним психологічним оглядам військовослужбовців, надання допомоги при перших ознаках психологічних проблем [2].

Наукова продукція дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної освіти у воєнний і повоєнний періоди України»

Назва наукової продукції	Посилання
Бойовий стрес та бойова психічна травма: інформаційний огляд (відео-проект) / уклад. Я. Пилипчук, О. Углова [2].	https://lib.iitta.gov.ua/740696/
Інформаційний супровід профілактики емоційного вигорання в умовах воєнного стану»: симптоми, причини, техніки нормалізації / уклад. Коваленко І. Е. [7].	https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740976
Підготовка військових психологів у системі української освіти через призму історіографії (1991-2024 рр.) : бібліогр. огляд/ уклад.: Я. Пилипчук, О. Углова [9].	https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742951
Інформаційний супровід освітян щодо подолання деструктивних наслідків воєнного стану (ПТСР): реферат. огляд / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; упоряд.: Пилипчук Я. В., Углова О. В.; заг. ред. Росток М. Л., Лучанінова О. П.; бібліогр. ред. Углова О. В. [6].	https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743707
Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання: психолого-педагогічний аспект : аналіт. огляд / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; упоряд. Лучанінова О. П.; бібліогр. ред. Углова О. В. [5].	https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743526

Електронний ресурс «Інформаційний супровід профілактики емоційного вигорання в умовах воєнного стану: симптоми, причини, техніки нормалізації» забезпечує доступ до найновіших досліджень і розробок у галузі психології, що дозволяє фахівцям використовувати найефективніші методи профілактики (техніки релаксації, медитації, ведення щоденника, встановлення здорових меж), які допомагають запобігти емоційному вигоранню або зменшити його вплив. Інформаційний супровід профілактики емоційного вигорання в умовах воєнного стану (його симптоми, причини, техніки нормалізації) є важливим інструментом для профілактики емоційного вигорання в умовах воєнного стану. Він допомагає фахівцям зберегти своє психічне здоров'я, підвищити ефективність роботи і продовжувати надавати допомогу іншим людям. Електронний ресурс є частиною відео-проекту «Безбар'єрний простір ВЧЗО: інформаційно-аналітична підтримка психічного здоров'я в умовах воєнних реалій», що є актуальним для осіб з обмеженими можливостями [7].

Підвищеною увагою користувачів електронної бібліотеки НАПН України користується ресурс «Підготовка військових психологів у системі української освіти через призму історіографії (1991-2024 рр.)». Інформаційно-аналітичний супровід підготовки військових психологів у воєнний і повоєнний періоди відіграє критично важливу роль у забезпеченні ефективної психологічної підтримки військовослужбовців і цивільного населення. Інформаційний супровід забезпечує доступ до навчальних матеріалів, тренінгів і семінарів, які допомагають військовим психологам розвивати необхідні навички для роботи в кризових ситуаціях. Бібліографічний огляд є частиною онлайн-проекту «Освіта і наука в умовах війни», в якому подано інформацію через призму історіографії (1991-2024 рр.): у поданих працях розкриваються проблеми підготовки військових психологів, наприклад, ізраїльський досвід; надання психологічної допомоги родинам військовослужбовців, які стикаються зі стресом, втратою близьких людей та іншими труднощами, пов'язаними з війною; розроблення програм соціальної

адаптації для демобілізованих військовослужбовців. Бібліографічний огляд дозволяє систематизувати збір і аналіз даних про психологічні наслідки війни, пояснити психологічні процеси, що відбуваються у воєнний і повоєнний періоди.

Наприклад, електронний ресурс «Інформаційний супровід освітян щодо подолання деструктивних наслідків воєнного стану (ПТСР)» у вигляді реферативного огляду щодо інформаційного супроводу освітян є важливим інструментом для подолання деструктивних наслідків воєнного стану. Це дозволяє освітянам не тільки зберегти власне психічне здоров'я, але й забезпечити психологічну підтримку своїм учням. Реферативний огляд праць на тему подолання деструктивних наслідків воєнного стану дозволяє здійснити індивідуальні стратегії їх подолання; виявити роль соціальних мереж/громадських організацій, які впливають на психологічний стан людей у воєнний період; стати базою для аналізу довгострокових наслідків війни для психічного здоров'я дітей і підлітків, виявити основні аспекти впливу інформаційного супроводу подолання деструктивних наслідків воєнного стану [6].

Матеріал електронного ресурсу «Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання: психолого-педагогічний аспект» доводить, що інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання є потужним інструментом для формування громадянського суспільства. Соціальний ефект інформаційного забезпечення національно-патріотичного виховання полягає у формуванні та зміцненні національної свідомості, ідентичності та громадянської позиції у суспільстві через створення єдиного інформаційного простору, зміцнення національної єдності, розвиток патріотичних почуттів. Формування активної громадянської позиції, посилення соціальної відповідальності - все це можна знайти в бібліографічному огляді в анотаціях до наукових праць. Підібраний контент адаптований до вікових і психологічних особливостей різних соціальних груп. Аналіз інформаційного супроводу на подану тему сприятиме розумінню змін у ціннісних орієнтаціях,

впливі стресу на когнітивні процеси, зміна мотиваційних стратегій щодо психології виховання патріотизму у воєнний період [5].

Теоретико-методологічні основи психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України мають ключові аспекти, які формують цю основу: так, фокус дослідження треба тримати на травмі і посттравматичному стресовому розладі (ПТСР): представники відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти аналізують цю проблему в наукових працях, систематизують інформацію, подають її у вигляді наукової продукції для викладачів, психологів, бібліотекарів та ін. Упровадження ресурсів допомагає людям справлятися зі стресом (соціальна підтримка, особистісні якості, духовність). Систематизація наукових і практичних знань із теми дослідження допомагає глибше зрозуміти психологічні наслідки для різних груп населення: особливості травми й адаптації дітей; посттравматичні розлади у ветеранів, проблеми з реінтеграцією в суспільство; аналіз психологічних наслідків для цивільного населення. Можемо говорити про інформацію щодо підготовки психологів для роботи в умовах кризи, розробленні навчальних програм, про роль соціальних служб, волонтерів і громадських організацій у наданні психологічної допомоги.

Висновки з дослідження. Здійснивши теоретико-методологічний аналіз психологічної науки у воєнний і повоєнний періоди України щодо її інформаційно-аналітичного супроводу, робимо висновок:

– психологічна наука в Україні нині переживає бурхливий розвиток. Дослідження в цій галузі мають не тільки теоретичне, але й практичне значення, оскільки допомагають розробляти ефективні стратегії для подолання наслідків травми і сприяння психологічному здоров'ю населення;

– учасники дослідження на його теоретико-аналітичному етапі об'єднали свої дії щодо створення наукової продукції, через яку (електронні ресурси як приклади наукової продукції) просліджується вплив на формування державної політики, на психологію виховання і самовиховання особистості, вплив на різні сфери життя: здоров'я та якість життя (психологічна підтримка, профілактика захворювань, розвиток психологічних служб тощо); розвиток передової науки (популяризація психологічної науки, допомога молодим ученим тощо); розвиток освіти (оновлення навчальних програм, створення освітніх ресурсів тощо); розвиток соціальної сфери та культури тощо;

– розпочато узагальнювально-стратегічний етап дослідження.

Перспективи дослідження: зібрана й систематизована інформація може сприяти проведенню масштабних досліджень для розуміння психологічних наслідків війни, створенню нових програм психологічної допомоги відповідно до потреб різних груп населення; підвищенню обізнаності населення щодо важливості психологічної допомоги.

Список використаних джерел

- Бевз Г. М. Трансдисциплінарний підхід у психологічних дослідженнях реформи освіти як складного явища. *Вісник післядипломної освіти*. 2023. Вип. 22 (51). С. 28-46. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/22_51_2023/social/Bulletin_22_51_Social_and_behavioral_sciences_Bevz.pdf
- Бойовий стрес та бойова психічна травма: інформаційний огляд (відеопроєкт) / уклад.: Я. Пилипчук, О. Углова. *Віртуальний читальний зал освітянина*. Рубрика «Освіта і наука під час війни» (відеопроєкт «Безбар'єрний простір ВЧЗО: інформаційно-аналітична підтримка психічного здоров'я в умовах воєнних реалій»): [офіц. сайт] / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2024. 19 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740696/> (дата звернення: 29.12.2024).
- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (2020-2024): праці, електронні ресурси : наук.-допом. бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Л. Д. Березівська, Л. О. Пономаренко, О. Б. Бондарчук; наук. ред., вступна ст. Л. Д. Березівська]. Вінниця : ТВОРИ, 2024. До 25-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.id/eprint/744035> (дата звернення 9. 01. 2025).
- Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін. Реферативний опис роботи / М. М. Слюсаревський, Л. А. Найдьонова, Т. М. Титаренко, В. О. Татенко, П. П. Горностай, О. М. Кочубейник, Б. П. Лазоренко. Київ : Талком, 2020. 318 с. URL: <https://ispp.org.ua/2020/11/17/monografiya-zhittiyeviy-svit-i-psixologichna-bezpeka-lyudini-v-umovax-suspilnix-zmin/> (дата звернення: 15.01.2025).
- Інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання: психолого-педагогічний аспект : бібліогр. огляд / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд. О. П. Лучанінова; бібліогр. ред. О. В. Углова]. *Віртуальний читальний зал освітянина*. Рубрика «Освіта і наука в умовах війни» / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського : [офіц. сайт]. Київ, 2024. Ч. 1. 33 с. URL: https://dnpb.gov.ua/my/ER4_NPEdu_vniaso_2024.pdf; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743526> (дата звернення: 21.12. 2024).
- Інформаційний супровід освітан щодо подолання деструктивних наслідків воєнного стану (ПТСР) : реферат. огляд / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Я. В. Пилипчук, О. В. Углова, Л. О. Пономаренко; заг. ред. М. Л. Ростока, О. П. Лучанінова; бібліогр. ред. О. В. Углова]. *Віртуальний читальний зал освітянина*. Рубрика «Освіта і наука в умовах війни» / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [офіц. сайт]. Київ, 2024. Ч. 1. 41 с. URL: https://dnpb.gov.ua/my/5_ER-IAS-ps-2024.pdf; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743707> (дата звернення: 24.12. 2024).
- Інформаційний супровід профілактики емоційного вигорання в умовах воєнного стану: симптоми, причини, техніки нормалізації / уклад. І. Е. Коваленко. *Віртуальний читальний зал освітянина*. Рубрика «Освіта і наука під час війни» (відео-проєкт «Безбар'єрний простір ВЧЗО: інформаційно-аналітична підтримка психічного здоров'я в умовах воєнних реалій»)/ ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського : [офіц. сайт]. Київ, 2024. URL: <https://dnpb.gov.ua/my/1-ER-IAS-ps-2024.mp4>; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740976> (дата звернення: 29.10.2024).
- Лучанінова О. П. Теоретичні основи психології виховання у вищій школі: інформаційно-аналітичний супровід психології особистості в умовах воєнного часу. *Edukacja i społeczeństwo IX. Zbiór prac naukowych* / red.: Tetyana Nestorenko, Renata Bernátová, Dominika Kalita. Katowice, 2024. С. 132-139. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744050/> <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/2583a312fe258bf61be2fbc498017f63.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
- Підготовка військових психологів у системі української освіти через призму історіографії (1991-2024 рр.) : бібліогр. огляд / уклад.: Я. Пилипчук, О. Углова. *Віртуальний читальний зал освітянина*. Рубрика «Освіта і наука в умовах війни» / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського : [офіц. сайт]. Київ, 2024. 42 с. URL: https://dnpb.gov.ua/my/MilitaryPsy_Bibl_R_vnsaso_2024.pdf; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742951> (дата звернення: 30.12.2024).
- Титаренко Т. М. Життєконструювання особистості у власному життєвому світі. *Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін* / М. М. Слюсаревський, Л. А. Найдьонова, Т. М. Титаренко, В. О. Татенко, П. П. Горностай, О. М. Кочубейник, Б. П. Лазоренко. Київ : Талком, 2020. С. 85-101.

11. Тітов І. Г. Життєсвіт людини та її світогляд: онтолого-психологічні механізми взаємодії. *Психологія і суспільство*. 2024. № 1. С. 81-89. <https://doi.org/10.35774/pis2024.01.081> (дата звернення: 15.01.2025).
12. Цюняк О. П. Синергетичний підхід як методологічна основа дослідження системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до

інноваційної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20, т. 3. С. 123-126. <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-3-26>. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/20/part_3/28.pdf (дата звернення: 14.01.2025).

References

1. Bezv, H. M. (2023). Transdyscyplinarnyi pidkhd u psykholohichnykh doslidzhenniakh reformy osvity yak skladnoho yavyscha [Transdisciplinary approach in psychological studies of education reform as a complex phenomenon]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity [Bulletin of postgraduate education]*, 22 (51), 28-46. Retrieved from http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/22_51_2023/social/Bulletin_22_51_Social_and_behavioral_sciences_Bevz.pdf [in Ukrainian].
2. Pylypchuk, Ya., & Uhlova, O. (Comps.). (2024). Boiovyi stres ta boiova psykhična travma: informatsiinyi ohliad (video-proiekt) [Combat stress and combat mental trauma: an informative review (video project)]. In *Virtualnyi chytalnyi zal osvitiannya. Rubryka «Osvita i nauka pid chas viiny» (video-proiekt «Bezbariernyi prostir VChZO: informatsiino-analitychna pidtrymka psykhičnogo zdorovia v umovakh voiennykh realii»)* [Virtual reading room of an educator. Heading "Education and science during the war" (video project "Barrier-free space of the HCZO: information and analytical support of mental health in the conditions of wartime realities")]. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Kyiv. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/740696/> [in Ukrainian].
3. Berezivska, L. D., Ponomarenko, L. O., & Bondarchuk, O. B. (Comps.). (2024). *Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho (2020-2024): pratsi, elektronni resursy [State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V. AT. Sukhomlynskyi (2020-2024): works, electronic resources]*: nauk.-dopom. bibliohr. pokazhch. Vynnytsia: TVORY. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.id/eprint/744035> [in Ukrainian].
4. Sliusarevskiy, M. M., Naidonova, L. A., Tytarenko, T. M., Tatenko, V. O., Hornostai, P. P., Kochubeinyk, O. M., & Lazorenko, B. P. (2020). *Zhyttievij svit i psykholohichna bezpeka liudyny v umovakh suspilnykh zmin. Referatyvnyi opys roboty [Life world and psychological security of a person in the conditions of social changes. Abstract description of the work]*. Kyiv: Talkom. Retrieved from <https://ispp.org.ua/2020/11/17/monografiya-zhyttievij-svit-i-psykholohichna-bezpeka-liudini-v-umovax-suspilnix-zmin/> [in Ukrainian].
5. Luchaninova, O. P. (Comp.). (2024). Informatsiine zabezpechennia natsionalno-patriotynohoho vykhovannia: psykholoho-pedahohichnyi aspekt [Information provision of national-patriotic education: psychological and pedagogical aspect]: bibliohr. ohliad. In *Virtualnyi chytalnyi zal osvitiannya. Rubryka «Osvita i nauka v umovakh viiny»* [Virtual reading room of an educator. Heading "Education and science in conditions of war"] (P. 1). DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Kyiv. Retrieved from https://dnpb.gov.ua/my/ER4_NPEdu_vniaso_2024.pdf; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743526> [in Ukrainian].
6. Rostoka, M. L., & Luchaninova, O. P. (Eds.). (2024). Informatsiinyi suprovod osvitiannya shchodo podolannia destruktyvnykh naslidkiv voiennoho stanu (PTSR) [Information support for educators on overcoming the destructive consequences of martial law (PTSD)]: referat. ohliad. In *Virtualnyi chytalnyi zal osvitiannya. Rubryka «Osvita i nauka v umovakh viiny»* [Virtual reading room of an educator. Heading "Education and science in conditions of war"] (P. 1). DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Kyiv. Retrieved from https://dnpb.gov.ua/my/5_ER-IAS-ps-2024.pdf ; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743707> [in Ukrainian].
7. Kovalenko, I. E. (Comp.). (2024). Informatsiinyi suprovod profilaktyky emotsiynoho vyhorannia v umovakh voiennoho stanu: symptomu, prychny, tekhniky normalizatsii [Information support for the prevention of emotional burnout in the conditions of martial law: symptoms, causes, normalization techniques]. In *Virtualnyi chytalnyi zal osvitiannya. Rubryka «Osvita i nauka pid chas viiny» (video-proiekt «Bezbariernyi prostir VChZO: informatsiino-analitychna pidtrymka psykhičnogo zdorovia v umovakh voiennykh realii»)* [Virtual reading room of an educator. Heading "Education and science during the war" (video project "Barrier-free space of the HCZO: information and analytical support of mental health in the conditions of wartime realities")]. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Kyiv. Retrieved from <https://dnpb.gov.ua/my/1-ER-IAS-ps-2024.mp4>; ; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740976> [in Ukrainian].
8. Luchaninova, O. P. (2024). Teoretychni osnovy psykholohii vykhovannia u vyshchii shkoli: informatsiino-analitychni suprovod psykholohii osobystosti v umovakh voiennoho chasu [Theoretical foundations of psychology of education in higher education: informational and analytical support of personality psychology in wartime conditions]. In T. Nestorenko, R. Bernátová, D. Kalita (Eds.), *Edukacja i społeczeństwo IX. Zbiór prac naukowych* (pp. 132-139). Katowice. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744050/> <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/2583a312fe258bf61be2fbc498017f63.pdf> [in Ukrainian].
9. Pylypchuk, Ya., & Uhlova, O. (Comps.). (2024). Pidhotovka viiskovykh psykholohiv u systemi ukrainskoi osvity cherez pryzmu istoriohrafii (1991-2024 rr.) [Training of military psychologists in the Ukrainian education system through the prism of historiography (1991-2024)]: bibliohr. ohliad. In *Virtualnyi chytalnyi zal osvitiannya. Rubryka «Osvita i nauka v umovakh viiny»* [Virtual reading room of an educator. Heading "Education and science in conditions of war"]]. DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskoho. Kyiv. Retrieved from https://dnpb.gov.ua/my/MilitaryPsy_Bibl_R_vnsaso_2024.pdf ; <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742951> [in Ukrainian].
10. Tytarenko, T. M. (2024). Zhyttiekonstruiuvannia osobystosti u vlasnomu zhyttievomu sviti [Life construction of an individual in his own life world]. In M. M. Sliusarevskiy, L. A. Naidonova, T. M. Tytarenko, V. O. Tatenko, P. P. Hornostai, O. M. Kochubein. *Zhyttievij svit i psykholohichna bezpeka liudyny v umovakh suspilnykh zmin [Life world and psychological security of a person in the conditions of social changes]* (pp. 85-101). Kyiv: Talkom. [in Ukrainian].
11. Titov, I. H. (2024). Zhyttiesvit liudyny ta yii svitohliad: ontoloho-psykholohichni mekhanizmy vzaiemodii [Human life and worldview: ontological and psychological mechanisms of interaction]. *Psykholohiia i suspilstvo [Psychology and society]*, 1, 81-89. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2024.01.081> [in Ukrainian].
12. Tsiuniak, O. P. (2020). Synerhetychnyi pidkhd yak metodolohichna osnova doslidzhennia systemy profesiinoi pidhotovky maibutnykh mahistriv pochatkovoї osvity do innovatsiinoi dialnosti [The synergistic approach as a methodological basis for the study of the system of professional training of future masters of primary education for innovative activities]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 20, 3, 123-126. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2020-20-3-26>. Retrieved from http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/20/part_3/28.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 12.01.2025